

t vaak spreekt
eld wordt. Zo-
logie oneigen-
ht, kennis des

slordig spraak-
psychologische
u moeten zeg-
t eigenlijk so-
dan altijd dat
het psychische
nkt etc. Laten
spraakgebruik,
het weten, op
het ons onder-
verschil tussen
k gegeven uit
derover).

genijlike thema
van tweeërlei
ik en de plaats
handelen we
e gelovigen in
afvalligen en
as ook gespro-
etenschap bui-
rbonde. In de
icht richten op
binnen de ge-
silligen.

af te vragen
e kinderen des
ar ongelooft en
a). Deze taak
we voor alles
oninkrijk zoe-
onze Heer en
waren. Het is
we onderdanen
andersheid dus
a Koning niet
onderhouden,
aire wetsover-

it zij ook den-
e Here Jezus
t, die vandaag
creatuurlijke,
ods en die dat
r Zijn voeten
1 Cor. 15 Zijn
erdragen. Zijn
voor Pilatus
koningschap
heel concreet

l geen terrein
dan dient dat
reet van Hem
en ultimatum,
lling zal gaan.
werkelijkheid,
952: nu reeds
over alles, Er-
uwe, gelovige
Zijn last licht
nen, die Hem
en roede³⁾.

ja, maar ver-
Zijn tijd. En
uwe volgeli-
em haten. Zij
winning zeker
en overkomen
len en dat zij
zaalem dat de
pschap niet te
volk. Hij be-
sde het van
slang, in de
is de plaats
woont, waar
npartijder, ge-
— een veilig

igt buiten de
nder schouw-
pracht, waar
school aan-
rijks kan geven
nst vaak niet
n een school.
lplaats is het
t met het he-
lods en wordt
ens..... er is
raël geen ge-
weet immers

riger in Calv.
v. 1951.

God heeft zo Zijn volk zijn plaats aangewezen en Hij geeft dat volk nergens de opdracht om de „cultuurwereld” voor Hem te gaan veroveren — waarom zou Hij ook, Hij heerst daarover immers al, zelfs met een ijzeren roede. Hij zegt slechts geduld te hebben en de lampen brandende te houden, te doen naar wat Hij duidelijk en helder in Zijn Woord als onze plicht voorgelaten heeft. Want naar dat Woord zullen wij geoordeeld worden. Laten we dan ook voor de verzoeking niet bezwijken, de verzoeking om in de cultuur dezer wereld met al haar grootsheid en pracht te gaan leven, of ook, zij het misschien in een ietwat provinciale stijl, die cultuur na te gaan apen en in haar wegen te wandelen. Het is tenslotte ook zo dat als wij naar Gods Woord leven de wereld ons als vreemdeling zal zien en niet zal opnemen in de volle zin van het woord. De antithese wordt zo „vanzelf” manifest — die hoeven we heus niet te proclameren! Deze door God gestelde kloof is er en kan slechts door bekering overbrugd worden.

Aan ons de taak om daar in de woestijn te leven zoals de HERE het van ons vraagt. En dan heeft de HERE geen zware en moeilijke taken ons opgedragen, taken zo moeilijk dat we er haast onder bezwijken zouden. „Mijn juk is zacht en Mijn last is licht”, zo zegt Hij..... want wat is er tenslotte gewoner en normaler dan te wandelen in Zijn wegen, naar Zijn geboden en scheppingsordinantiën⁴⁾. Hij vraagt van ons Hem te volgen als onze goede Herder en Leraar.

Wat is dan toch wel onze taak in deze wereld? Niet de cultuurwereld voor onze Heer te gaan veroveren, zo zeiden we toch. Maar wat dan wel? Moeten we ons dan maar rustig terugtrekken en „niets doen”? Ja, soms kan dat onze taak zijn — en dat nietsdoen, dat afwachten kan dan ook wel eens ontzaglijk moeilijk zijn, veel moeilijker dan alle dadelijke activiteit. Inderdaad zijn er tijden dat God onze Vader zegt tot Zijn kinderen zich maar rustig buiten schot te houden en kalm af te wachten. Zo in Jesaja 26, waar Hij zegt tot Zijn getrouwe volk: „ga in uw binnenste kamers en sluit de deur achter u toe, verberg u een klein ogenblik, totdat de gramschap overga”, terwijl Hij in Zefanja 2—3 hun, die Hem waarlijk vrezen en zachtmoedigheid en oprechtheid zoeken, belooft wellicht een schuilplaats te zullen verschaffen, wanneer Hij in oorlog en geweld met Zijn oordelen over deze aarde gaat⁵⁾. Maar inderdaad hebben we hier in deze voorbeelden steeds te doen met bijzondere tijden van vervolging of oordeel⁶⁾.

We kunnen in het algemeen onze taak weergeven met het woord van de Here Jezus Christus: „Gij zijt het zout der aarde”. Dat hoeven we niet op een of andere manier te worden, dat zijn we als we maar tot Zijn getrouwe volgelingen, Zijn volk behoren. Zout der aarde zijn, dat wil zeggen bederfwerend zijn, verrotting tegen gaan en de spijl smakelijk maken. Dit is geen extra taak of extra moeilijke opdracht, maar dit, dat wij uw licht laat schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien. Zoutend zout zijn wil niet zeggen met onze Calvinistische wijsheid de moeilijke wereldproblemen oplossen, bij iedere moeilijke kwestie het juiste antwoord weten, het is niet verachtelijk op de wereld neerzien omdat wij immers de wijsheid in pacht zouden hebben, daar wij toch de juiste beginselen en principes zouden bezitten. Zo is het niet, want heel vaak zijn de moeilijke problemen waar de wereld mee te worstelen heeft een knoop van zonde, ellendigheden en doorwerking der zonde niet alleen, maar ook van goede strevingen en zaken die niet gemist kunnen worden. Die problemen zijn niet zo maar op te lossen, ook niet met onze „beginselen”, want ze komen er door een vaak onoverzienbaar samenstel van krachten en machten, ze zijn er omdat we leven op een gevloekte aarde waar zonde en oordeel de zaken scheef trekt.

Laten wij in deze geen hoge pretenties hebben. Dat is ook niet nodig. Zoutend zout zijn we als we maar getrouw zijn en 's Heren geboden bewaren. Schrijft Petrus niet: „zo is het de wil van God dat gij door goed te doen de mond snoert aan de onwetendheid van onverstane mensen, als dienaren Gods”⁷⁾, en Paulus: „Wandelt als wijzen ten aanschouwen van de buitenstaanders..... Uw spreken zij te allen tijde aangenaam, niet zouteloos”⁸⁾. Zoutend zout zijn wij indien wij slechts Zijn koninkrijk zoeken. Zoutend zout zijn, dat is standvastig en onwankelbaar zijn, te allen tijde overvloedig in het werk des Heren, want wij weten dat zo ons werk niet tevergeefs zal zijn⁹⁾.

Als wij zo onze plaats gaan zien, worden we bevrijd van het geforceerde en vermoeiende van vele activiteiten, die niet onze Here ons maar wij onszelf in onze eigenwijsheid hebben opgedragen en die zowel naar omvang en zwaarte verre onze krachten te boven gaan. Vooral in tijden als de onze, als God een dwaling in de wereld rondstuurt, als de duivel met zijn twee trawanten, de dieren van Openbaring 13, zich opmaakt om zijn rijk te stichten, in tijden als deze dat er afval en ontrouw in zo grote en voortdurend toenemende omvang gevonden wordt, nu wij zien hoe waar het is dat, als de wetsverachting toeneemt de

liefde van de meesten verkillen zal¹¹⁾, in zulke tijden kan het ontzaglijk troosten dat de HERE geen grote dingen van ons eist, maar dat Hij ons een plaats in de woestijn heeft aangewezen. In tijden als deze als de HERE met Zijn oordelen over de aarde gaat, grijpen wij naar het Woord een tot Baruch gesproken in Jer. 45: „Zoek geen grote dingen, want zie, Ik breng een kwaad over alle vlees, maar Ik zal u uwe zielen tot een buit geven, in alle plaatsen waar gij zult hennetrekken”. Gehoorzaamheid wil onze God, geen eigenwillige offers. Als we dat slechts doen, dan zal Hij ons ook nabij zijn en ons bewaren. Dan ook heeft Hij in Zijn Woord vele heerlijke vertroosting voor ons te lezen en gelovig te aanvaarden gegeven..... Ik denk b.v. aan de bergrede, aan het zich niet bezorgd maken omdat onze haren op onze hoofden zelfs geteld zijn etc.

Het moge schijnen dat dit alles vanzelfsprekend is, en mijn diepste wens is eigenlijk dat ik hier overbodige dingen zeg. Maar juist hier meen ik dat blijken kan hoe ver we van de HERE onze God afgedwaald zijn in de loop der laatste decennia. Hoeveel zijn er niet die onze politieke activiteit in deze wereld belangrijker vinden dan het eenvoudige leven naar Zijn geboden en het werk in Zijn kerk, om daar te strijden voor recht en gerechtigheid. Hoeveel zijn er niet die de wetenschap van de christen zo hoog schatten, dat een wetenschappelijk betoog meer overtuigingskracht bezit dan een woord eenvoudig naar de Schrift. Wetenschap, politiek en dergelijke staan vaak bij ons in hoger aanzien dan het eenvoudig gehoorzamen aan de „alledaagse”, „gewone” geboden in de Schriften gegeven. Is men vaak niet ze verdiept in allerhande problemen, in allerlei werk waar de HERE ons geen opdracht toe gegeven heeft dat wij nalaten voor de mensen stichtend, vermanend en bemoedigend te spreken en dat werk te doen waar we allereerst toe geroepen zijn¹²⁾.

Immers als we vragen naar onze taak als gelovigen in deze wereld, is het enige antwoord dit, dat wij Zijn Woord bewaren, in Zijn wegen wandelen, op de HERE onze God vertrouwen als onze Vader in het Verbond, ons bekeren van alle eigenwillige activiteit en eenvoudig ons leven leiden als woestijnmens, die heus al heel wat moeite zal hebben om niet besmet te worden door de geest dezer eeuw. En als we zo het van de HERE verwachten dan kan Hij ons werk zegenen en ons tot een hoofd stellen en niet tot staart¹³⁾ en zo kan Hij ons, indien Hij dat wil, stellen tot een zegen voor geheel het volk of zelfs alle volken. Maar dit is ook de enige manier waarop Gods gemeente, Gods kerk tot zegen kan zijn voor de ongelovige wereld: nl. door onze taak, in de eerste plaats in de kerk zelf, goed te doen.

Het is wellicht niet meer nodig nu uit te wijden over de vraag wat dit nu te betekenen heeft voor ons wetenschappelijk werk. „De cultuurwereld veroveren”, of, bescheidener gezegd, op de wereld invloed uitoefenen door ons wetenschappelijk werk mag en moet niet ons doel zijn. Aan ons slechts de taak om in getrouwheid te wandelen in alle weg Gods, en, als we mensen van wetenschap zijn, ook bij ons wetenschappelijk werk niet het licht der Schriften bedekken — we komen daar nog nader op terug. Ook zullen we steeds te allen tijde bereid moeten zijn rekenschap af te leggen van de hoop die in ons is — ook in ons wetenschappelijk werk moeten we niet bang zijn ons bondskinderen-zijn te tonen. Dit tekent Groen van Prinsterer duidelijk aan in zijn inleiding op het Handboek der Vaderlandse geschiedenis, waar hij o.m. zegt: „Ik heb de geschiedenis niet tot voorspraak mijner zienswijze in de godsdienst misbruikt..... Maar ik heb evenmin gemeend, in een wetenschap, tot getuigenis geven aan de ganse waarheid bovenal geroepen, de hoogste waarheid ter zijde te mogen stel-

¹¹⁾ Matth. 24:12.

¹²⁾ Ik denk hier b.v. aan het getuigen voor ongelovigen van het heil in onze Here Jezus Christus door de verlossing door Zijn bloed, om niet meer te noemen.

¹³⁾ Deut. 28:13. Voor een goed verstaan van de Schrift is dit hfdst. even fundamenteel als de eerste hfdst. van Genesis.

¹⁴⁾ Men zegt wel eens dat wij, om een invloed ten goede te kunnen uitoefenen, een zekere machi moeten bezitten, een culturele machtsfactor moeten vormen. De vraag dient nu echter gesteld of God van ons vraagt naar een derg. macht te streven en daar al onze krachten toe in te spannen. In de Schrift wordt m.i. nergens de eis gesteld van op „niet-kerkelijken” gerichte offensieve „culturele” activiteit. De HERE vraagt van ons getrouw te zijn, d.w.z. te wandelen naar de regels van het eerste en tweede grote gebod, waarin ook de tien geboden zijn vervat. En dan kan Hij ons tot een hoofd stellen, mede door ons cultuurmacht te schenken — als b.v. in de tijd na de Reformatie, toen de schriftuurlijke levensregels als eerlijkheid, redelijkheid e.d. algemeen geldigheid verkregen tot heil van heel het volk — ook het niet Calvinistisch deel. Geen „strategie” dus — laat God de „strategie” zijn, want wij kunnen geen verregaande plannen maken, want Hij houdt de toekomst in Zijn hand. Wisten de reformatoren welke de gevolgen zouden zijn van hun daad van gehoorzaamheid? Dat wil natuurlijk niet zeggen dat wij ons verstand niet moeten gebruiken als er zich situaties voordoen waar Hij mogelijkheden geeft: we moeten onze talenten economisch gebruiken en niet verspillen. Dat is op zijn hoogst tactiek — als men dan militaire termen wil gebruiken — welke de Schrift overigens ook vrijwel uitsluitend defensief en nooit offensief gebruikt (vergl. b.v. Ef. 6:10 e.v.).

len.” En verderop zegt hij: „Getuigen, niet overtuigen is de plicht waarvan de verantwoordelijkheid ons is opgelegd”. Laten we dit laatste steeds in het oog houden. Wetenschappelijk aannemelijk maken of langs wetenschappelijke weg tonen hoe juist toch de schriftuurlijke visie op de werkelijkheid is, is ijdele arbeid, welke nooit doel zal treffen. We moeten niet pogen de mensen te overtuigen, neen, slechts getuigen van de hoogste waarheid zij ons werk. En dat laatste doen we mede door: bescheiden, ootmoedig en getrouw ons werk, ook ons wetenschappelijk werk te doen, onze plicht te vervullen op de plaats waar wij gesteld zijn, als „arbeiders die hun loon waardig zijn”. En dan, als de HERE wil bouwen, als Hij ons werk wil gebruiken en er Zijn zegen op stelt, kan er een invloed ten goede van uitgaan, kan het zout wezen dat zout¹⁵⁾.

H. R. ROOKMAAKER.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Gemeenschap in de arbeid

IX

SAMENVATTING VAN HET VOORGAANDE:

Na de beschouwing van het liberalistisch, socialistisch en solidaristisch maatschappelijk gemeenschapsidealisme wacht ons nu te taak om na te gaan, hoe het daarmee is gesteld op het erf van het Calvinisme. Wij zullen ons daarbij, evenals bij onze voorgaande, korte schetsen, in hoofdzaak bepalen tot wat het eigen land in deze aan gedachtegoed heeft opgeleverd. In het laatste van de voorgaande en in de eerste decennia van deze eeuw zien wij dan in het sociale levensaspect twee figuren in het bijzonder op de voorgrond treden, n.l. dr. Abraham Kuyper en ds. J. C. Sikkel. Zonder dat daarmee gezegd wil zijn, dat dit de enigen zijn, die hierbij onze aandacht verdienen, — vermelden wij slechts o.a. de arbeid van Talma en de Christelijk Sociale Studien van dr. J. R. Slotemaker de Bruine —, daar komen zowel Sikkel als Kuyper ons voor wat thetische arbeid betreft tot de meest prominenten te behoren. Kuyper gaf met zijn werken de stoot tot een sociaal réveil in eigen kring en zette zijn „mannenbroeders” tot veelzijdige, intensieve, maatschappelijke activiteiten aan. Sikkel is degene, die voortbouwende op en uitgaande van wat Kuyper in deze met name in zijn Gemeene Gratie theoretisch had ontwikkeld, als eerste en naar het ons voorkomt tot dusver als enige, in een min of meer afgeronde publicatie had openbaar gemaakt, wat volgens hem de oplossing zou zijn van het sociale vraagstuk van onze tijd, namelijk de vorming van de organische gemeenschap in de arbeid.

Omdat deze ideeën tot in onze tijd toe de Christelijk sociale actie blijven richten en ook omdat zij stammen van onze eigen directe geestverwanten, en dus voor ons ook van de meeste betekenis zijn te achten, zullen wij dit onderdeel iets uitgebreider gaan behandelen. Want dat men b.v. in ons midden de sociale gedachten van iemand als ds. Sikkel algemeen behoorlijk zou kennen, kan o.i. niet worden gezegd.

Vooraf willen wij evenwel nog even hetgeen in voorgaande artikelen opgemerkt werd over de ideeënwe-

Wijzigingen Handboek 1952

- Blz. 47 ZWOLLE. Adres kerkeraad: M. Lok, Korenbloemstraat 96, Tel. 7726. (58)
- Blz. 47 CLASSISDEPUTATEN. Adres scriba archiefbew. kerk: M. Lok, Korenbloemstr. 96, Tel. 7726. Idem op blz. 48 't adres voor approbatie van attesten en beroeringen. (59)
- Blz. 88 DEPUTATEN DER LAATST GEHOUDEN PART. SYNODE VAN ZUID-HOLLAND. Voor art. 11 K.O.: Ds G. Th. Koopman; Sec. Ds J. W. Verheij. Ds W. de Graaff; Sec. Ds G. Reijenga. Ds J. Blokland; Sec. W. Schouten. Ds W. W. J. van Oene; Sec. Ds C. Vonk. P. Hartingsveldt; Sec. J. Kroon. Voor art. 19 K.O.: Ds C. Vonk, W. J. van Otterlo, J. J. Verleur, Dr. G. K. Schoep, M. v. Rossen, C. F. van Mill. Voor art. 49 K.O.: Ds G. Th. Koopman, J. J. Verleur, G. Hagens, C. Vonk, W. de Graaff, prim; Ds W. G. Visser, G. Boersema, W. J. van Otterlo, W. W. J. v. Oene, J. Kok, secund. Voor de kas tot hulp van gedupeerde ambtsdragers: H. J. v. d. Meulen, Papendrecht, H. A. Rouw, Den Haag; J. C. Hoogerheide, Rotterdam en J. H. Verheij, Schiedam. (60)
- Blz. 91 VROUWENPOLDER. Adres kerkeraad: ds G. Zomer, A 44, Tel. K 1189—292. (61)
- Blz. 93 MAASTRICHT. Boekhouder: G. H. Lemson, Bosserweg 29 b. Corr. Theol. Hogeschool: H. A. v. Woerkom, Henry Jonastaan 101. (62)
- Blz. 94 WAARDHUIZEN. Vacant. Adres kerkeraad: Joh. Jungerius, Stenen Heul, post Rijswijk, N.-Brabant. Regeling preekvoorziening: J. Pruijsen, Waardhuizen, post Almkerk, Tel. 15, Rijswijk (N.-Br.). (63)
- Blz. 119 MAASTRICHT. Contactadres: G. Alkema, Mil. Tehuis: in de Waalse kerk, St. Pieterstr. 6 (64)
- Blz. 124 GRONINGSCH KERKBLAD. Adm. adres: Herman Colletiusstraat 13. (65)